

BOUWSTENEN

VOOR SOCIAAL

Investeren in duurzaamheid
door gemeenten en onderwijs

11 april 2018
Utrecht

@BouwstenenvS

Wat is de bedoeling?

- Beeld waarom, wat verduurzamen?
- Beeld van de investeringsbehoefte
- Vorm en inhoud investeringsplan
- Verkennen financieringsmogelijkheden
- Hoe verder?

Wie heeft er al een plan?

@BouwstenenvS

Plannen gezien van

Organisatie	Scoop	Scholen	Termijn	Financiering
Dunamare Onderwijsgroep VO	Breed (vervangende) nieuwbouw/Uitbreiding, Groot onderhoud; Investerings	Alle 24 scholen	lange	Centrale inkoop Dotatie en opgebouwde voorziening
Building Breda Coöperatie onderwijshuisvesting AVO en BO	Project Zonne- centrales	8 locaties	lange	Subsidie Verdienmodel stroom school Kostenbijdrage
Onderwijsgroep Buitengewoon V(S)O Stichting Goo	Energie Maatregelen Levensduur verlengende renovatie	Alle onderwijs- locaties gemeente Venlo	Meerjarig Investerings- plan met schoolbesturen en gemeente	Budget afspraken besturen PO/V(S)O en gemeente
Zadkine MBO instelling	EED, circulair investeren en inkopen, afvalstromen, energieverbruik	Alle locaties	meerjarig	Circulair Investeren en inkopen
Ronduit Onderwijs VSO	Renovatie/nieuwbouw	2 locaties Samenvoeging		
Meerkring PO	Kleinschalige energiebesparende projecten	Alle 21 locaties	Kort	Onderhoudsbudget

Reeds gestelde vragen

- Manieren schoolbesturen om projecten (er)kenbaar te maken voor bijdragen gemeenten?
- Hoe nemen gemeenten schoolbesturen mee in
  - a) planning huisvesting en
  - b) medebekostiging van renovatie/projecten
- Welke Maatregelen treffen andere scholen?
- Invloed van milieuwetgeving op renovatie/vervangingsmoment?
- Hoe breng je kenmerken van huisvesting in kaart?
- Hoe geef je prioriteit aan welk kenmerk?
- Hoe realiseer je de betaalbaarheid?
- Subsidies voor kleinschalige energie besparende projecten?
- Ervaring (+/-) met aansluiting bij andere schoolbesturen?

Programma

- 9.30 Kennismaking
- 9.35 Landelijke ontwikkelingen (o.a. Klimaatakkoord)
- 10.00 Praktijkvoorbeeld Dunamare
- 11.00 Vergelijking benaderingen (in groepen)
- 12.00 Uitwisseling resultaten
- 12.30 Financieringsopties en wat meer nodig
- 13.00 Afspraken voor vervolg

Energieakkoord (2013)

Kort samengevat:

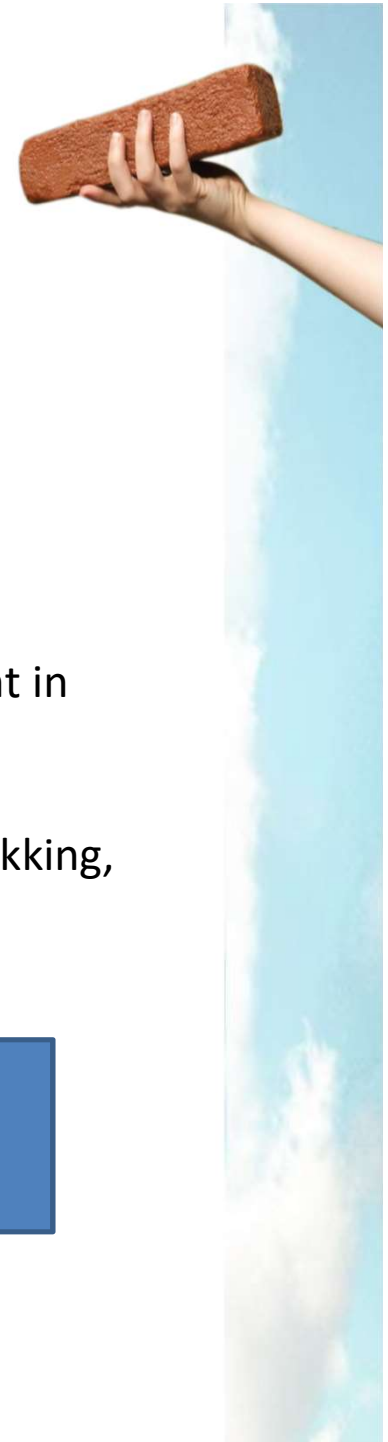
- besparing energieverbruik met gemiddeld 1,5 procent/jaar;
- 100 petajoule energiebesparing per 2020;
- toename aandeel hernieuwbare energieopwekking naar 14 procent in 2020 en 16 procent in 2023;
- ten minste 15.000 voltijdbanen extra;
- 10 pijlers (o.a. besparingen gebouwde omgeving, decentrale opwekking, financieringsmogelijkheden)

Actueel:

Maart 2018: Miljoenenmaand voor duurzame energie!

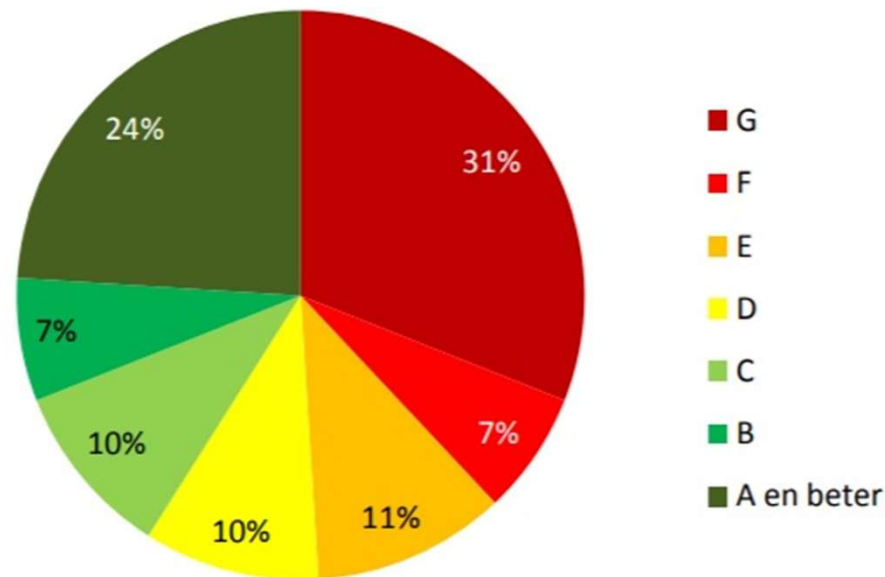
+ 35% zonneproductie, + 15% windproductie t.o.v. maart 2017

@BouwstenenvS

ECN onderzoek

30% van besparingspotentieel in NI zit in gebouwde omgeving

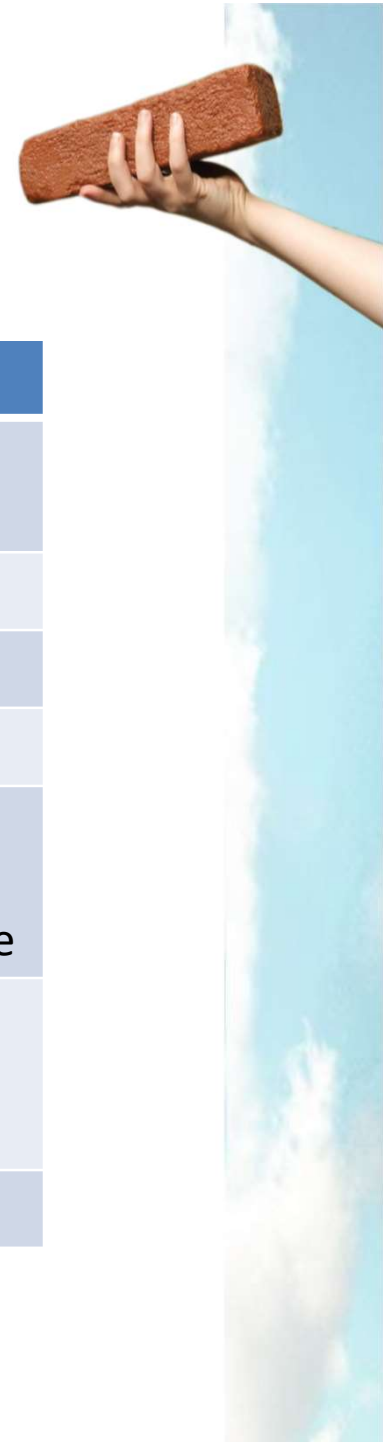

Figuur 16: Inschatting labelverdeling basisonderwijs (aandeel m² GO)

Maatregelen ECN-onderzoek

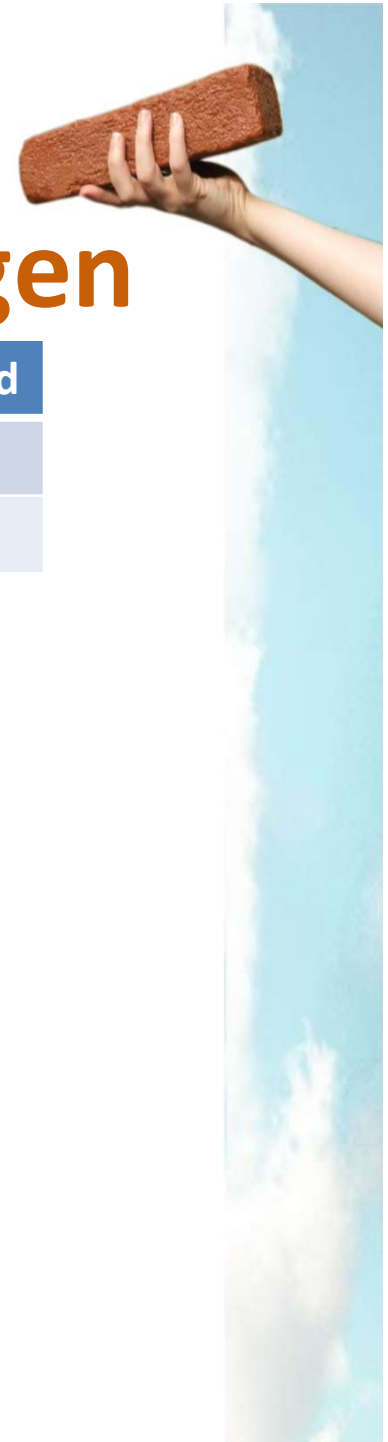
Label	% scholen	Maatregelen
G	31%	Dakisolatie HR-107 ketel
E en F	18%	Isolatie gevel en glas
D	10%	
A, B en C	41%	
Energiebesparing		LED verlichting Veegpulsschakeling Aanwezigheidsdetectie
Energieopwekking		Zonne-energie Warmteterugwinning

ECN: Besparing en investeringen

Naar label	Besparing	Extra investering	Terugverdientijd
C	0,6 PJ	0,4 miljard	6-16 jr
A	0,9 PJ	0,6 miljard	5-26 jr

Klimaatakkoord

Voor de zomer

Doel om in 2030 49% minder CO2 uitstoot

Sectortafels – gebouwde omgeving – Samson

Aandachtspunten

- Fysiek (verduurzamen eigen vastgoed, warmtenetten)
- Sociaal (voorbeeldrol)
- Economisch (bundeling, vraag opschalen oplossingen)

@BouwstenenvS

Interbestuurlijk programma (IBP)

- Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen
- Doel energieneutraal en van het gas af (Klimaatakkoord)
- Nieuwbouw vanaf 2020 zonder aardgas
- Bestaand vastgoed in 2040 energieneutraal (met tussenstap 2030);
- Alle gebouwen in het maatschappelijk vastgoed moeten voor 2020 nog eens 2,5 PetaJoule aan energie besparen.
- 26 en 27 juni VNG congres

@BouwstenenvS

Overige agenda's

Branche-agenda's

- PO en VO raad
- Verwacht: Wettelijke verplichting IHP
- Verwacht: Opheffing investeringsverbod

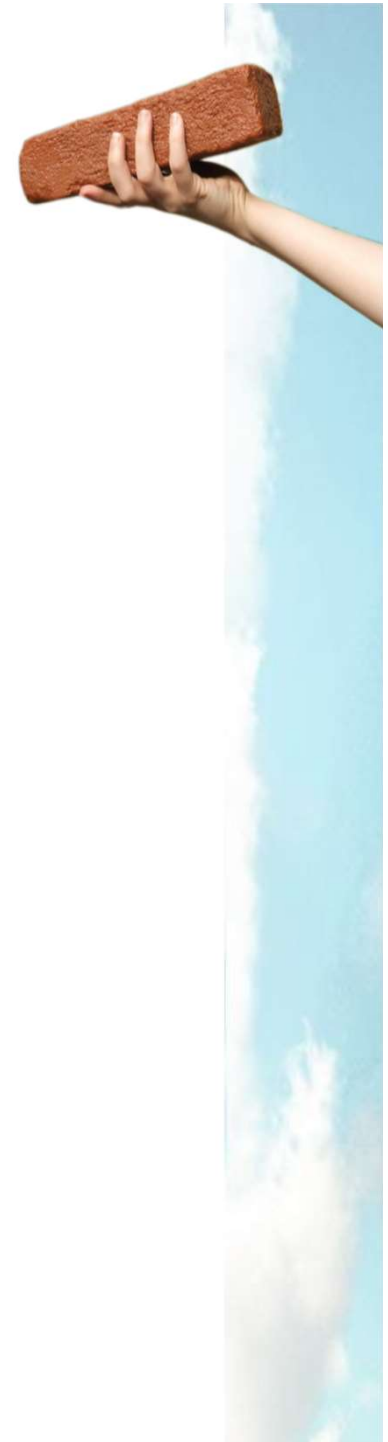
Lokale agenda's

Agenda Bouwstenen

Bouwagenda

??

@BouwstenenvS

Voorbeeld Dunamare

Gelijk of anders qua

- Scoop
- Uitgangspunten
- Benadering
- Proces

Wat belangrijkste veranderingen tov nu

@BouwstenenvS

Bespreking

Gelijk of anders qua

- Scoop
- Uitgangspunten
- Thema's
- Benadering
- Proces

Veranderingen

@BouwstenenvS

Bespreking gelijk of anders (EA)

- Scoop
- Uitgangspunten
- Benadering
- Proces

@BouwstenenvS

Bespreking veranderingen (EA)

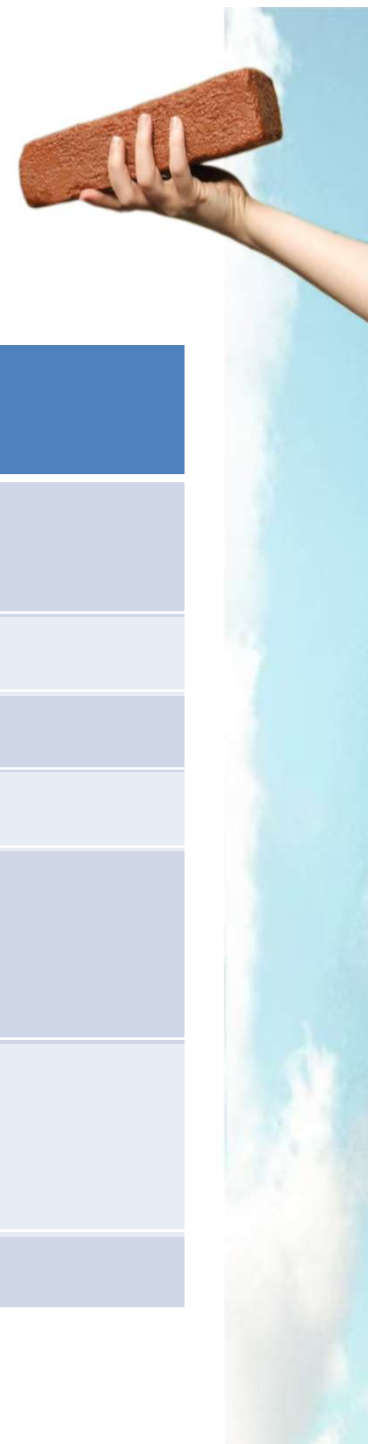
Veranderingen

- Van kort naar lang cyclisch
- Van eigenaar naar gebruiker

Financieringsbehoefte

Label	% gebouwen	Maatregelen	Kosten
G	31%	Dakisolatie HR-107 ketel	
E en F	18%	Isolatie gevel en glas	
D	10%		
A, B en C	41%		
Besparing		LED verlichting Veegpulsschakeling Aanwezigheidsdetectie	
Opwekking		Zonne-energie Warmterugwinning	

Financieringsmogelijkheden

- Subsidie
- Gemeente (beschikbaar stelling)
- MI vergoeding (x voor onderhoud)
- Reservering MJOP
- Eigen vermogen
- Lening gemeente
- Lening bank
- Anders

Wat is (nog meer) nodig

Binnen en buiten eigen organisatie/systeem

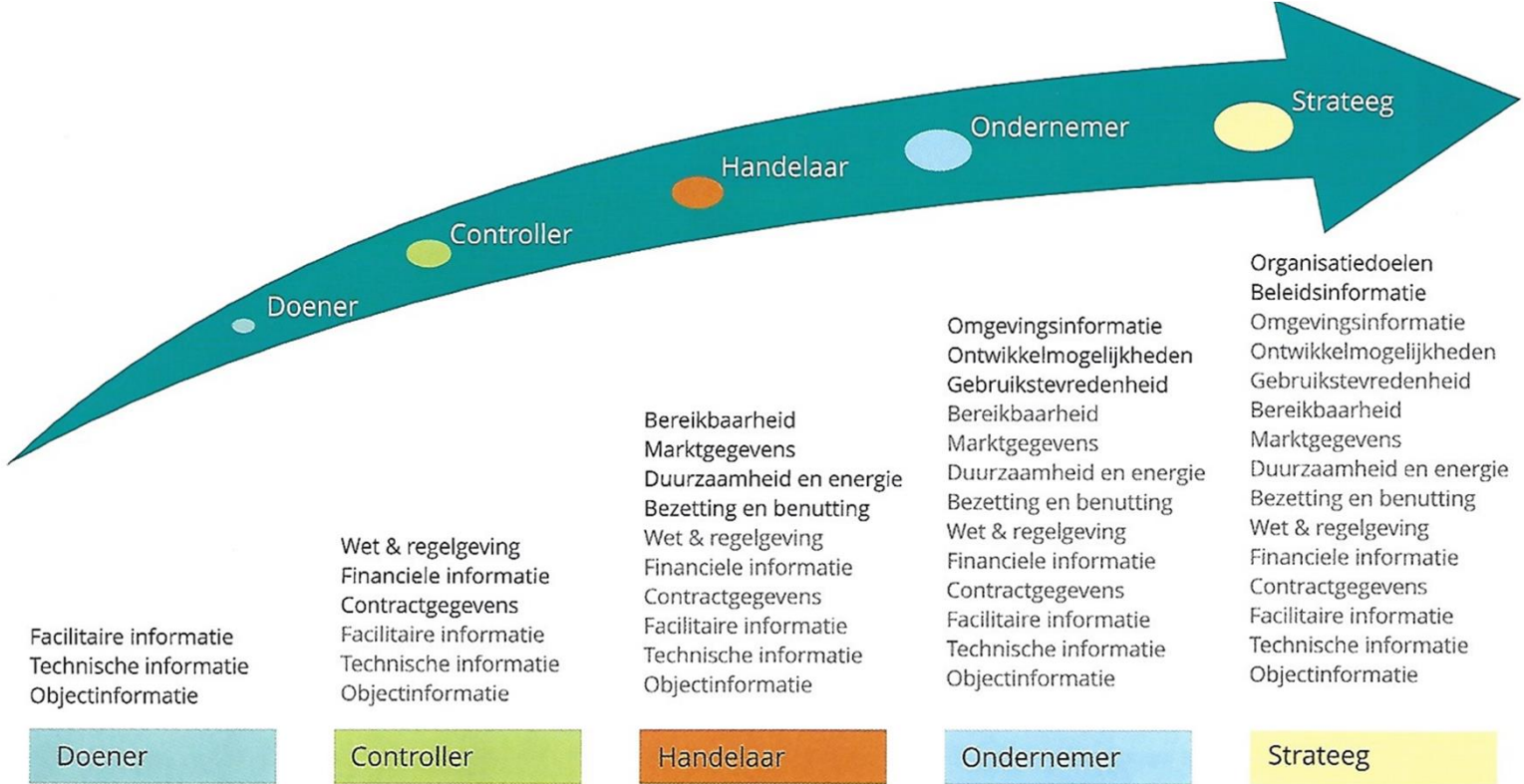
- Regels
- Informatie
- Handvaten/tools
- Technische innovatie
- Gebruikers/Organisatie/samenwerking
- Financiering
- Personeel (opleidings en arbeidsmarkt)
- Anders

Wat gemeenten, PO- en VO-raad meegeven

@BouwstenenvS

Welke informatie

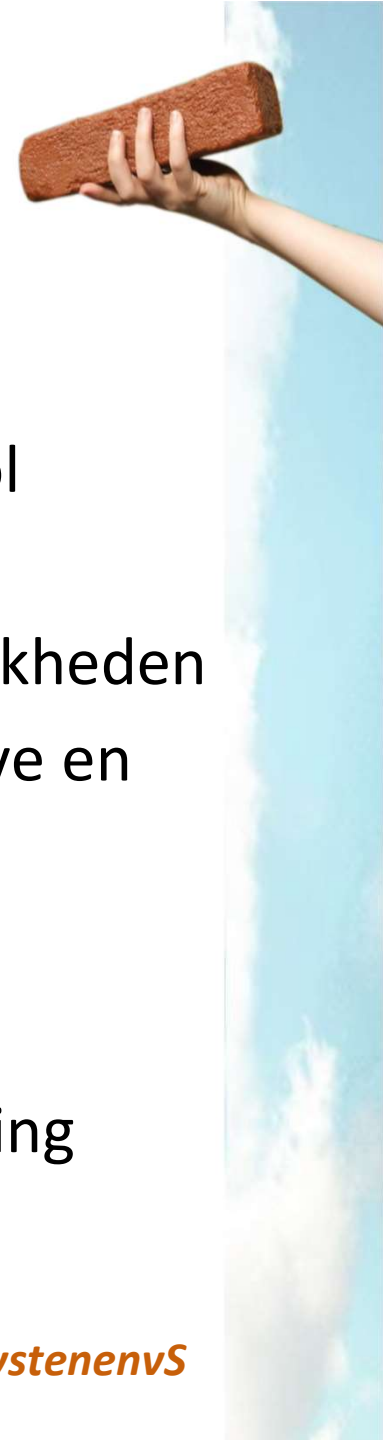

Hoe (samen) sterker

Jullie (en ieders) rol

- Doel
- Verantwoordelijkheden
- Persoonlijke drive en kwaliteiten
- Opleiding
- Netwerken
- Krachtenbundeling

BOUWSTENEN

VOOR SOCIAAL

Volgende keer

- Verdieping?
- Ander onderwerp?

Blijf op de hoogte via onze
nieuwsbrief en doe mee

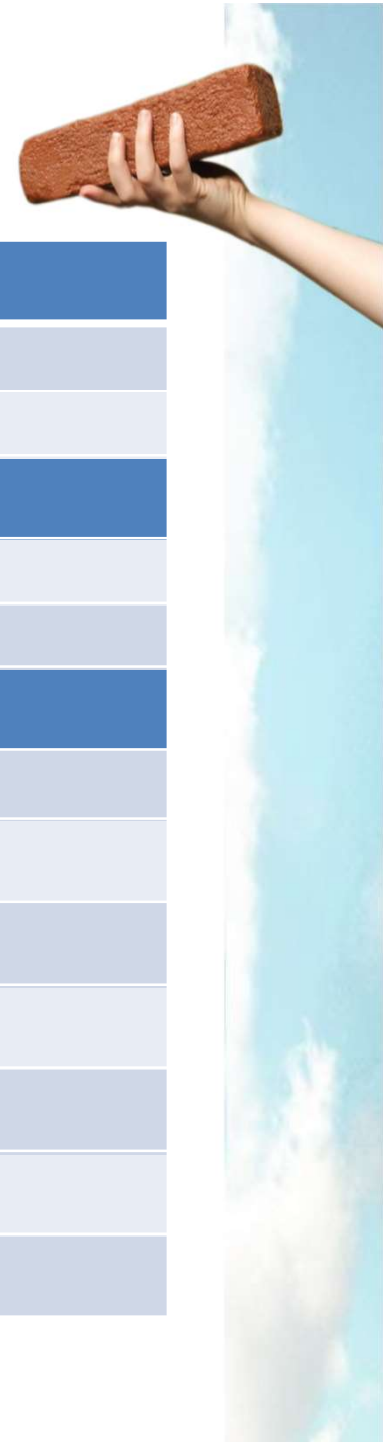
@BouwstenenvS

Mogen plannen openbaar?

@BouwstenenvS

Aantekeningen

Aandachtspunten voor onze organisatie

1.

2.

Aanvullende vragen die ik wil stellen

1.

2.

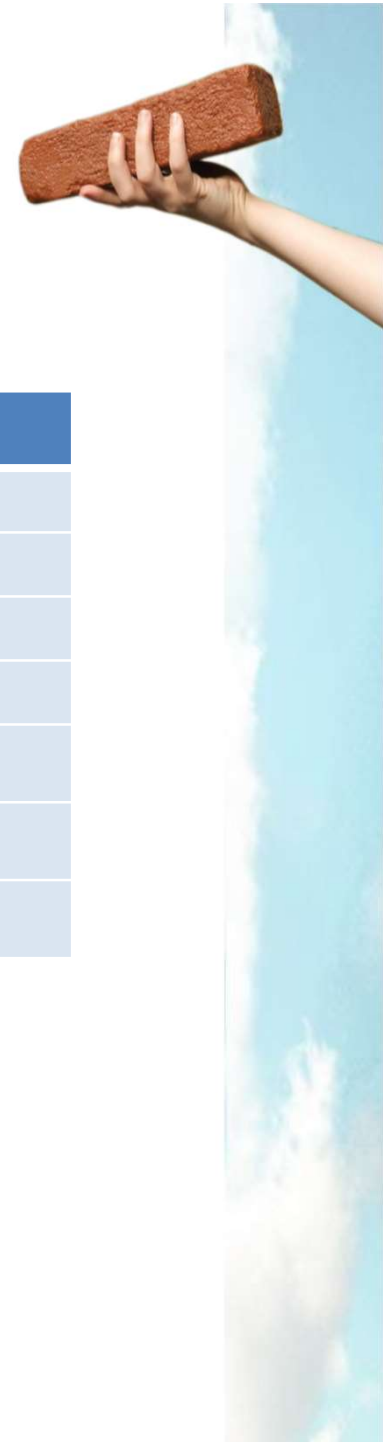
Wat doen wij gelijk? Wat doen wij anders dan Dunamare (Aankruisen)

Dunamare	Gelijk	Anders	Namelijk:
Scoop			
Uitgangspunten			
Benadering			
Proces			
Thema's			
Anders:			

@BouwstenenvS

Aantekeningen

Wat zijn de belangrijkste veranderingen t.o.v. nu?

1.

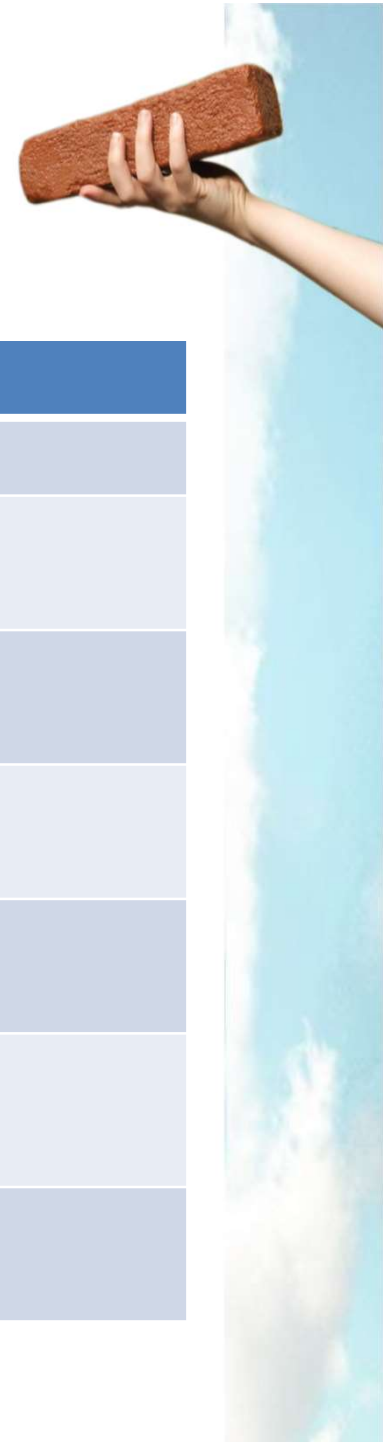
2.

3.

4.

5.

Aantekeningen (EA)

Wat doen ze gelijk? Anders Wie?

	Gelijk	Anders
Scoop		
Uitgangspunten		
Benadering		
Proces		
Thema's,		
Anders:		

@BouwstenenvS

Aantekeningen (EA)

Wat zijn de belangrijkste veranderingen t.o.v. nu?

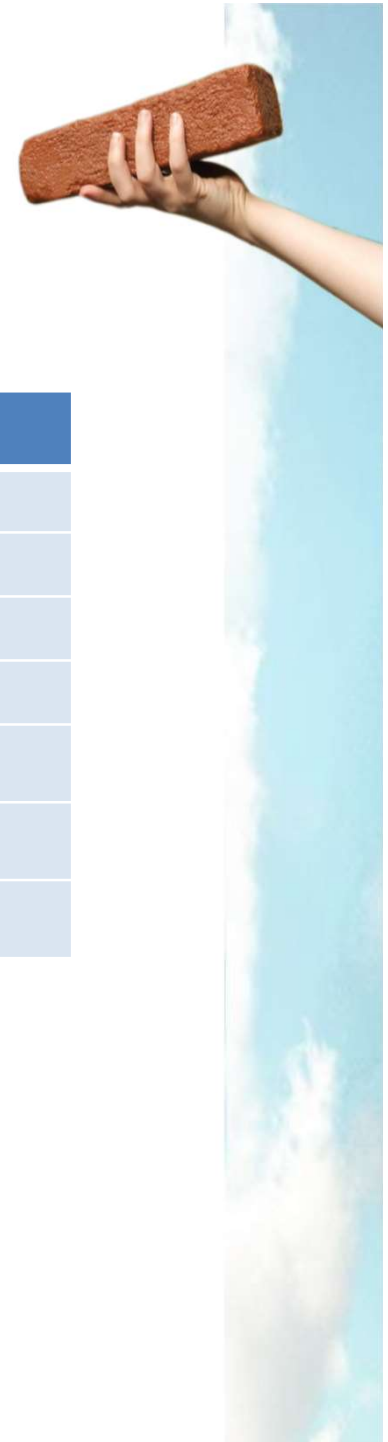
1.

2.

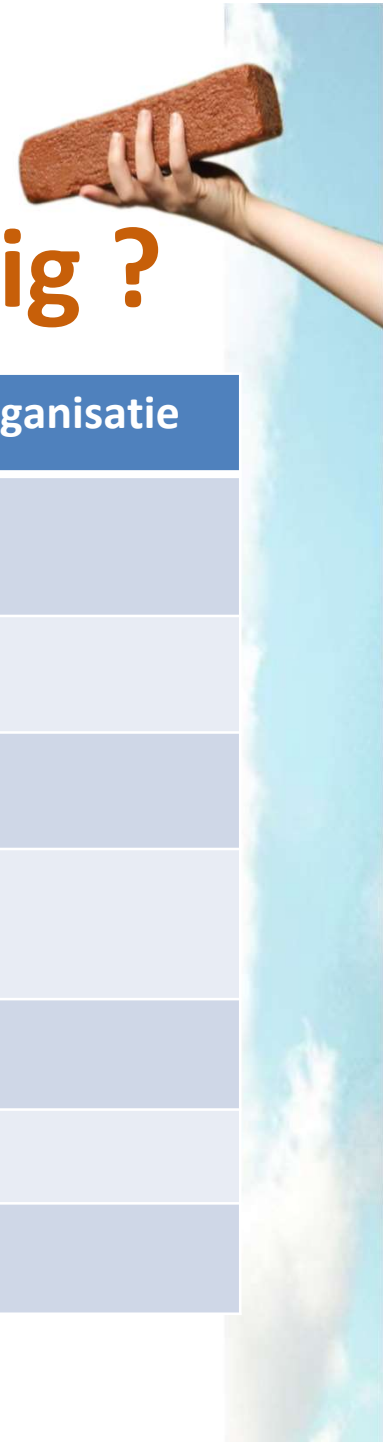
3.

4.

5.

Evaluatie: Wat is er meer nodig ?

Wat	Omschrijving	Organisatie
Investerings- behoefte		
Plan van aanpak		
Kennis		
Financierings- mogelijkheden		
Opleiding		
Netwerken		
Anders:		